

2. Гайдаш О. Державне регулювання ринку праці як фактор сталого розвитку української економіки. 2013. № 2. С. 6.

3. Міненко В. Співвідношення активних і пасивних методів державного регулювання ринку праці на регіональному рівні. 2013. № 1 (43). С. 170.

4. Державна служба зайнятості [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.dcz.gov.ua.

5. Про зайнятість населення [Електронний ресурс] : Закон України No 5067-VI від 05.07.2012 р. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17/page3>.

УДК 371

Олександра ДУБАСЕНЮК, Олена АНТОНОВА
Житомирський державний університет імені Івана Франка

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО РОБОТИ З РІЗНИМИ КАТЕГОРІЯМИ ДОРОСЛИХ У СИТУАЦІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

XXI століття характеризується докорінними змінами в освіті, що зумовлено переорієнтацією самого суспільного розвитку на розвиток людини, її особистісних, культурних та духовних якостей. У Декларації прав людини представлено концептуальні основи нової парадигми освіти, яка має бути спрямована на всебічний розвиток людини [4]. У зарубіжній та вітчизняній науковій літературі виділяють такі ціннісні уявлення про призначення освіти для: особистого зростання; розвитку духовних сил, здібностей, умінь, які дозволяють б долати життєві проблеми; для життя – розвиток практичних умінь і навичок; неперервного саморозвитку та самовдосконалення (С.У. Гончаренко, Г.П. Васянович, В.Г. Кремень) [3, 5].

У ситуації воєнного стану особлива роль належить фахівцям соціальної сфери, які готуються до роботи з різними категоріями дорослих. Відбуваються зміни у професійній підготовці соціальних працівників, зокрема освіта XXI століття повинна гуртуватися на «новому холізмі», вищому синтезі наукового

гуманізму, розвитку інтелектуальних якостей, творчих здібностей, соціальної відповідальності, гармонійного поєднання інтелектуальних і природних компонентів індивіда. Особлива роль належить освіті дорослих як відокремленій частині системи освіти, основним завданням якої є сприяння всебічному розвитку людини в період її самостійного життя (С.П. Архіпова, О.Б. Буднік, В.Г. Онушкін, Є.І. Огарєв).

У науковій літературі (С.П. Архіпова) виділяють особливості освіти дорослих (Рис.1):

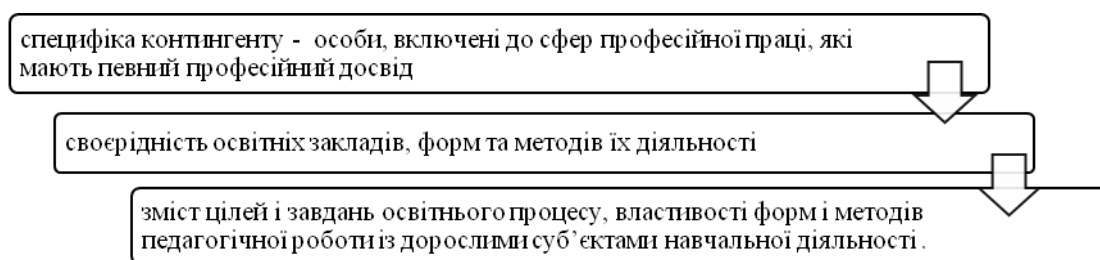

Рис.1. Особливості освіти дорослих

Освіта дорослих являє собою особливий соціальний інститут, до основних функцій якого належать: 1) культурно-історична (корекція, адаптація і передача новим поколінням дорослих накопиченого соціального досвіду); 2) соціальна (соціалізація людини і подальший розвиток її особистості); 3) соціально-економічна (підготовка функціонально грамотного працівника для постійного ринку праці, здатного адаптуватися до постійно змінюваного світу, що сприяє зменшенню соціальної поляризації).

Нині у ситуації воєнного стану в Україні постають нові завдання соціальної адаптації, пов'язані з міграцією великої кількості людей (біженців, переселенців, внутрішньо переміщених осіб тощо), їх працевлаштуванням і забезпеченням необхідним рівнем життя, безробітних (тих, хто раніше працював, але втратив роботу, непрацевлаштованих випускників закладів освіти тощо); військовослужбовців, звільнених у запас; пенсіонерів та людей похилого віку; жінок. Зокрема, переселенці відчувають великі труднощі з

облаштуванням умов життя, з адаптацією до нових умов. Для біженців за кордоном виникають додатково проблеми, пов'язані із вивченням іноземної мови, адаптацією до традицій, культури народу, його звичаїв, проблемами працевлаштування, соціалізації в нових умовах, оволодіння новими професіями.

Отже, у зв'язку з цим зростає роль неперервної освіти дорослих, потреба у здобутті нових професій. Визначальною в орієнтації дорослих у сфері освіти набуває субкультура кожної соціально-професійної групи. Найбільш значущим компонентом змісту освіти у таких обставинах постає комплекс проблем, пов'язаних із життєвим і професійним самовизначенням представників окреслених груп дорослих.

Відтак, вивчення освітніх орієнтацій різних категорій дорослих передбачає побудову змісту освіти фахівців соціальної сфери у ЗВО, що спрямований на соціалізацію особистості, при цьому розглядаються різні позиції: освіта як джерело неперервного морального, духовного вдосконалення людини, її гармонійного розвитку, як засіб «особистої самостійності», обґрунтованого вибору життєвих цінностей з урахуванням особливостей (національних, статевих, майнових, регіональних); освіта як засіб, що сприяє виконанню різних соціальних ролей (жінки, чоловіка, воїна, вихователя, члена сім'ї тощо); освіта як можливість отримання професії; освіта як опора у ситуації воєнного стану (освіта для біженців, для переселенців, для воїнів, для реабілітованих осіб, освіта в пенітенціарних закладах тощо); освіта, яка дозволяє готувати фахівців в умовах нестабільності (освіта для медичних працівників, підготовка людей, які використовують нову військову техніку, волонтерська діяльність та ін.).

Для розвитку активності дорослих учнів велике значення набуває визначення і специфічна дидактична переробка змісту освіти, яка передбачає розробку нових або суттєво оновлених традиційних навчальних курсів з урахуванням сучасних вимог, які б не повторювали аналогічні курси, прослухані у ЗВО.

На основі наукової літератури визначимо та охарактеризуємо критерії готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з різними категоріями дорослих - мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний. *Мотиваційний критерій* відображає міру внутрішньої готовності майбутнього соціального працівника до роботи з різними категоріями дорослих, ступінь сформованості його ціннісних орієнтацій, інтересу до обраного виду професійної діяльності, задоволеності її результатами, рівень розвитку мотивації соціально-педагогічної діяльності та участі в діяльності по її самовдосконаленню. До основних показників віднесено: інтерес до освіти дорослих, до роботи з різними категоріями дорослих, бажання працювати з такими людьми, здатність до їх підтримки.

Особистісний критерій характеризує ступінь сформованості особистісних професійно значущих якостей майбутнього соціального працівника до роботи з різними категоріями дорослих. Виокремлено наступні показники: сформованість комунікативних умінь, здатність креативно мислити; цілеспрямованість, наполегливість, оптимізм; висока вимогливість до себе; розвинене почуття обов'язку та відповідальності.

Когнітивний критерій характеризує рівень теоретичної готовності майбутнього соціального працівника до роботи з різними категоріями дорослих, зокрема актуальні проблеми та перспективи професійної підготовки фахівців соціальної сфери; особливості соціально-психологічної та соціально-педагогічної роботи в системі фахової передвищої та вищої освіти. Відповідні показники вміщують: знання про особливості роботи з визначеними категоріями дорослих, ознаки їх інтелектуальної/освітньої підготовленості, виявлення, діагностика та навчання майбутніх соціальних працівників. Знати особливості взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з соціальними службами у наданні соціальних послуг під час воєнного стану.

Діяльнісний критерій відображає ступінь практичної готовності майбутнього працівника соціальної сфери до роботи з різними категоріями дорослих. Основні показники: володіння формами та методами соціально-

педагогічної діяльності, що формуються у ЗВО, методиками виявлення та діагностики актуальних потреб дорослих людей, уміння здійснювати диференціацію та індивідуалізацію їх запитів, уміння використовувати інноваційні соціальні та соціально-педагогічні технології у роботі з дорослими, уміння надавати допомогу у соціально-педагогічній реабілітації у закладах та установах соціального спрямування; упроваджувати феномен соціального коучингу в сучасній соціономічній сфері.

Висновки. Таким чином, майбутній соціальний працівник, передусім, повинен добре орієнтуватися в різних галузях соціально-педагогічної сфери, володіти ґрунтовними соціономічними знаннями, знати їх можливості для вирішення соціально-педагогічних та соціокультурних завдань. Отже, щоб бути готовими до роботи з різними категоріями дорослих студенти мають отримати наступні теоретичні знання щодо: природи, структури, критеріїв розвитку соціальної сфери; психологічних особливостей вікового та особистісного розвитку різних категорій дорослих з урахуванням рівня їх освітньої підготовленості, особливостей соціального середовища; методів та особливостей діагностики соціальної сфери; психолого-педагогічних основ добору освітніх програм для навчання різних категорій дорослих; критеріїв розвитку феномену соціальної сфери; умов ефективної взаємодії з суб'єктами освітнього процесу (біженці, переселенці, військові тощо).

По-друге, щоб бути готовими до роботи з різними категоріями дорослих, майбутні фахівці соціальної сфери мають оволодіти такими базовими вміннями: планувати соціально-педагогічну діяльність у визначеній сфері; організовувати соціально-педагогічну діяльність дорослих; урахувати особливості воєнного стану у країні; розробляти програми для індивідуального навчання різних категорій дорослих; упроваджувати інноваційні форми та методи соціально-педагогічної діяльності; застосовувати методи активізації інтелектуально-творчого потенціалу освіти дорослих; сприяти розвитку пізнавальних, особистісних і духовно-моральних здібностей дорослих.

По-третє, щоб бути готовими до роботи з різними категоріями дорослих, у студентів мають сформуватися такі базові якості андрагога як позитивна Я-концепція, цілеспрямованість та наполегливість у досягненні мети щодо цілісного розвитку дорослої особистості; професійна та емоційна зрілість майбутнього соціального працівника; емоційна стабільність; спрямованість на самопізнання, саморегуляцію дій, станів і поведінки дорослої особистості в цілому; готовність до неперервного саморозвитку своєї особистості; гнучкість поведінки у розв'язанні нестандартних ситуацій воєнного стану; повага до дорослої особистості як суб'єкта соціально-педагогічної діяльності (визнання її як індивідуальності).

Література

1. Архіпова С.П. Основи андрагогіки, Черкаси, 2004. 92 с.
2. Будник О. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів до соціально-педагогічної діяльності: результати експериментального дослідження // Психологія і особистість. 2016. № 1. С. 70-82. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Psios_2016_1_8
3. Васянович Г. П. Морально-правова відповідальність педагога: теоретико–методологічний аспект. Монографія / Вибрані твори у 7 т. Т.2. Львів: Норма, 2015. 352 с.
4. Вклад образования в развитие культуры. ЮНЕСКО. Международная конференция по образованию. 43 сессия. – Женева, 1992.
5. Гончаренко С. Фундаменталізація освіти як дидактичний принцип // Шлях освіти. 2008. № 1 (47). С. 2-6.